

Grip op doelrealisatie

Lerend beheren in het Buitenland van Rhoon

Notitie van Vereniging De Carnisse Grienden & Natuurvereniging Eiland IJsselmonde (lokale natuurpartijen) in samenwerking met Stichting Het Zuid-Hollands Landschap. Versie 16.i.2026.

Als lokale natuurpartijen maken wij ons zorgen over de werkwijze en voortgang bij de realisatie van hoogwaardige akkernatuur in het Buitenland van Rhoon (BvR). De natuurdoelen laten nog onvoldoende vooruitgang zien en het is ons onduidelijk op welke wijze het ‘lerend beheren’ in de praktijk wordt gebracht. Dit document beschrijft onze zorgen aan de hand van vier onderwerpen. Elk onderwerp eindigt met een aantal aanknopingspunten waarmee we in gezamenlijkheid grip willen krijgen op realisatie van de natuurdoelen.

Vanuit de PKB-PMR is het BvR (600ha) bij de aanleg van de Tweede Maasvlakte aangewezen als compensatiegebied voor natuur en recreatie. In 2019 werden natuurdoelstellingen geformuleerd in het Streefbeeld, met als overkoepelende term ‘**hoogwaardige akkernatuur**’ (zie [Prins et al. 2019](#)). Centraal hierin staat de herinrichting met 40% van de oppervlakte als niet-productieve grond en 60% met behoud van de agrarische functie – maar mét bijdrage aan de natuurdoelstellingen – zogenoemde natuurinclusieve landbouw.

Als lokale natuurpartijen uiten we reeds lange tijd onze zorgen over het stagneren van de natuurdoelen, wat inmiddels wordt bevestigd door de jaarlijkse evaluatie vanuit de DCMR ([zie link](#)). Wij streven dezelfde doelen na als de Gebiedscoöperatie (GC), namelijk doelrealisatie van hoogwaardige akkernatuur zoals geformuleerd in het Streefbeeld. In onze optiek zal op de 60% productieve grond iets moeten veranderen om wel tot doelrealisatie te komen. In de afgelopen jaren hebben we op diverse manieren geprobeerd een inhoudelijke bijdrage te leveren, maar voelen ons onvoldoende gehoord en betrokken.

Binnen de GC is het begrip ‘lerend beheren’ een groot goed. De lokale natuurpartijen volgen de ontwikkelingen in het BvR op de voet. Zowel op vlak van ecologie als abiotiek zijn er diverse bevindingen gedaan die kunnen dienen als aanknopingspunt voor verbeteringen en dus invulling geven aan lerend beheren. Wij willen dat deze lokale expertise wordt betrokken bij inrichting en beheer middels frequente overleggen en schriftelijke afspraken. Op deze manier willen wij een wezenlijke bijdrage leveren om grip te krijgen op het realiseren van de natuurdoelen.

Dit wordt toegelicht aan de hand van de volgende vier onderwerpen:

- Onderdeel A: waterkwaliteit
- Onderdeel B: cultuurhistorie
- Onderdeel C: natuurdoelen
- Onderdeel D: jacht

Onderdeel A – Waterkwaliteit

In het BvR is veel geïnvesteerd in de blauwe dooradering middels het vergroten van het netwerk van sloten en natuurvriendelijke oevers ter bevordering van de biodiversiteit. Voor de planten en insecten die hier leven is een goede waterkwaliteit van groot belang.

De sloten in het Buitenland van Rhoon bevatten hogere waarden van o.a. stikstof en fosfaat in vergelijking tot aangrenzende peilvakken zonder landbouwfunctie, zo blijkt uit openbare metingen van het Waterschap Hollandse Delta (zie tabel hieronder). Een vergelijking van de nutriëntenwaarden tussen drie aangrenzende peilvakken met elk een andere functie maakt inzichtelijk hoe deze zich tot elkaar verhouden. De Koedood is de hoofdwatergang waarop zowel Buitenland van Rhoon (landbouw) als Gaatkensplas (woonwijk) afwateren. De sulfaatwaarde is in het BvR relatief goed. De stikstof- en fosfaatwaarden in het BvR zijn daarentegen hoger dan in de Koedood en Gaatkensplas.

Gemiddelde zomerwaarden (apr-sep) van drie aangrenzende peilvakken in de jaren 2022-2023-2024. Verschil is aangeduid t.o.v. de Koedood.

parameter	Naam functie	Polder Rhoon landbouw		Koedood afwatering	Gaatkensplas woonwijk	
		Gem. zomer- waarde	t.o.v. Koedood	Gem. zomer- waarde	Gem. zomer- waarde	t.o.v. Koedood
Nitriet mg/l (NO ₂ ⁻)		0.043	+87%	0.023	0.015	-35%
Nitraat mg/l (NO ₃ ⁻)		0.719	+82%	0.394	0.131	-77%
Ammoniak mg/l (NH ₃)		0.003	/	0.003	0.004	/
Ammonium mg/l (NH ₄ ⁺)		0.223	+29%	0.173	0.111	-36%
Stikstof totaal mg/l (N _{tot})		1.910	+28%	1.488	1.198	-19%
Fosfaat mg/l (PO ₄ ³⁻)		0.041	+64%	0.025	0.015	-40%
Fosfor totaal mg/l (P _{tot})		0.123	+35%	0.091	0.074	-19%
Sulfaat mg/l (SO ₄ ²⁻)		31.342	-19%	38.721	35.674	-8%
Chloride mg/l		116.736	+33%	87.776	81.878	-7%
Chlorofyl-a mg/l		11.300		21.834	24.233	
Doorzicht cm		0.99		1.18	1.29	
Zuurgraad pH		7.73		7.73	8.14	
Temperatuur °C		18.27		19.41	19.56	
Zuurstofverzadiging %		80.67		87.69	101.21	

Het Louis Bolk Instituut heeft in samenwerking met de GC in 2024 metingen gedaan aan de waterkwaliteit in het BvR (zie [Heupink et al. 2025](#)). Zij stellen dat op het vlak van chemische waterkwaliteit:

- ecologische normen worden overschreden van herbiciden en fungiciden die daar worden toegepast;
- ecologische normen worden overschreden van een insecticide dat sinds 2020 in NL niet meer mag worden toegepast (ethoprofos, o.a. gebruikt in aardappelteelt);
- ecologische normen worden overschreden voor stikstofconcentratie, mogelijk verklaard door bemesting van kunst- en drijfmest;
- niet voldoet aan de Europese KRW-doelstellingen van geen overschrijdingen van de milieukwaliteitsnormen;
- vergelijkbaar scoort op normoverschrijdingen en stikstofconcentratie ten opzichte van andere meetlocaties in het gebied van het Waterschap Hollandse Delta;
- het stikstofbedrijfsoverschot vergelijkbaar is met de standaard voor akkerbouw op kleigrond, niet voldoet aan de streefwaarde om uitspoeling te reduceren en een (niet-significante) toename laat zien.

Wij vinden het alarmerend dat er diverse normen worden overschreden in een gebied waar zoveel is geïnvesteerd in sloten en oevers. Ook zijn wij ontstemd dat de chemische waterkwaliteit zich nog niet positief onderscheidt t.o.v. meetlocaties in de regio. Een complicerende factor is dat wij geen inzage hebben in actuele landbouwcijfers; de publicatie van deze cijfers loopt drie jaar achter. Dit verhindert onze mogelijkheid om te beoordelen of er inmiddels sprake is van een verbetering van bijvoorbeeld het stikstofbedrijfsoverschot.

In het zomerhalfjaar worden de sloten in het BvR bedekt door drijvende algenbedden. Dat duidt op een overmaat aan voedingsstoffen. Dit vormt een risico voor de biodiversiteit in de sloten en op de nieuw gegraven natuurlijke oevers. Uit het drainagesysteem waarop de akkerpercelen afwateren op de nieuw gegraven oevers druipst een algenbed. Wij maken ons zorgen in hoeverre er voedingsstoffen en bestrijdingsmiddelen door uitspoeling uit de akkers in het grond- en oppervlaktewater terechtkomen.

Behalve de chemische waterkwaliteit is er ook nog de ecologische waterkwaliteit. Volgens Heupink *et al.* (2025) vertonen de indicatoren van de ecologische waterkwaliteit in het BvR tussen 2018 en 2024:

- een **afname** van diversiteit en indicatorsoorten van macrofauna;
- een **afname** van de diversiteit en ecologische status van libellen;
- een **toename** van water- en oeverplanten op plekken waar natuurlijke oevers zijn ingezaaid.

Deze toename van water- en oeverplanten is helaas een tijdelijk fenomeen omdat de ingezaaide soorten zich slechts voor korte duur kunnen handhaven, zo blijkt uit inventarisaties van de lokale natuurpartijen.

Het BvR watert af via de aangrenzende Koedood (een KRW-waterlichaam). In de Koedood is een afname van de biologische waterkwaliteit vastgesteld, zowel door lokale natuurpartijen als door Heupink *et al.* (2025). Tussen 2017 en 2023 verdween de helft van de ondergedoken soorten waterplanten. Ook halveerde het aantal libellen, met name als gevolg van een sterke afname van algemene soorten zoals lantaarntje en kleine roodoogjuffer. Het is onduidelijk wat hiervan de oorzaak is. Het is noodzakelijk dat er wordt uitgezocht of het BvR momenteel een negatieve invloed uitoefent op dit KRW-waterlichaam.

Tot slot vinden wij het een ongewenste situatie dat – als gevolg van een tegennatuurlijk waterpeil – de natuurlijke oevers in de winter droog staan, maar in de zomer onder water staan. Dit heeft een negatief effect op de oeverplanten. Tevens wordt daarmee schoon hemelwater afgevoerd tijdens het winterhalfjaar, terwijl het hele idee van de Klimaatbuffer IJsselmonde ooit bedoeld was om water vast te houden.

Wij willen dat:

1. de GC samen met de lokale natuurpartijen gaat beoordelen welke onderzoeken er nodig zijn om te achterhalen wat de oorsprong is van de overmaat aan pesticiden en nutriënten;
2. op basis van de uitkomst van deze onderzoeken een gezamenlijk bindend advies wordt opgesteld om binnen drie jaar te zorgen dat er geen normoverschrijdingen meer optreden;
3. de rapportages over de landbouwmonitoring per 2025 jaarlijks binnen één jaar openbaar wordt gemaakt;
4. er z.s.m. een natuurlijk waterpeil wordt gehandhaafd met de hoogste waterstand in het voorjaar en de laagste stand aan in de nazomer.

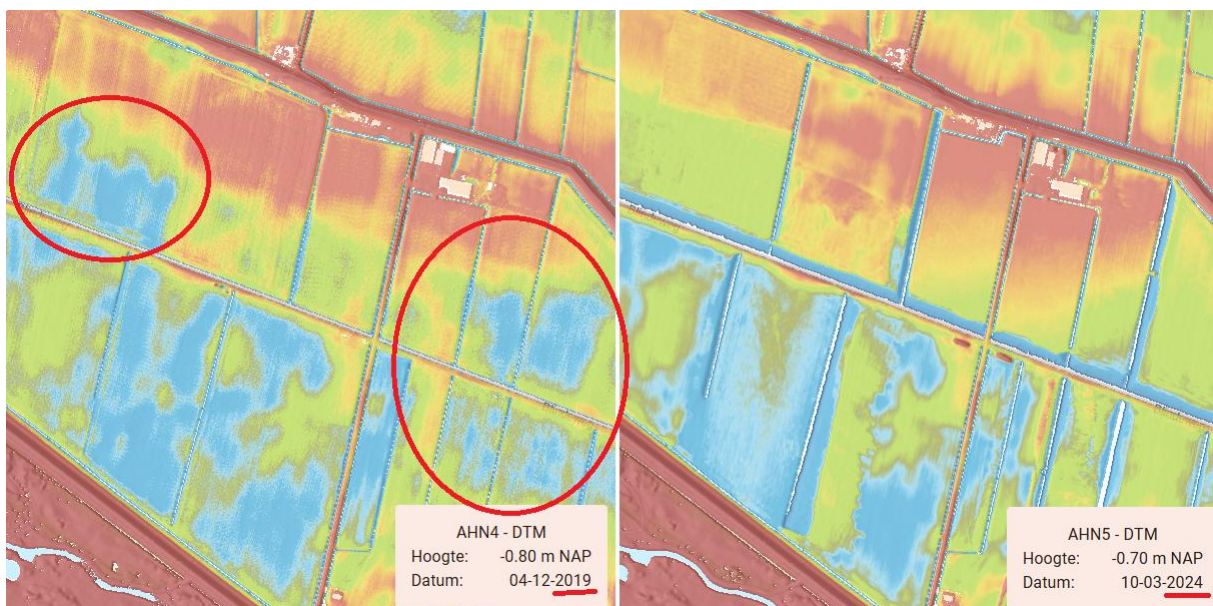
Onderdeel B – Cultuurhistorie en landschap

In het BvR bevinden zich veel hoogteverschillen waaruit de ontstaansgeschiedenis van kreken en opwas- en aanwasolders valt af te lezen. Dit betreft aardkundige waarden, zoals stroomruggen, oeverwallen en komgronden. Ze dragen bij aan de landschappelijke identiteit. Het bodemreliëf en de bijkomende variatie is van grote waarde vanuit cultuurhistorisch oogpunt en voor de biodiversiteit.

Zo loopt er een prominente oost-westelijk gelegen stroomrug, grofweg ten zuiden van de Essendijk. Hier ligt het maaiveld hoger dan elders. Dit is een gevolg van de vroegere loop van de rivier de Oude Maas. Langs dergelijke stroomruggen liggen van oudsher de lager gelegen komgronden. Aan de hand van verschillen in grondslag en maaiveldhoogte zijn bovendien nog sporen van de vroegere ‘woeste gronden’ en polders terug te vinden.

Wij hebben in de afgelopen jaren telkens gewezen op het belang hiervan. Deze cultuurhistorische waarden worden bovendien ook erkend in het Streefbeeld. Sterker nog, bij nieuwe landschapselementen zou gestreefd worden om het bestaande landschap en de cultuurhistorie te verrijken (p.12). Helaas hebben de graafwerkzaamheden sinds 2019 bij het realiseren van flauwe slootoevers juist gezorgd voor het verdwijnen van deze karakteristieke hoogteverschillen.

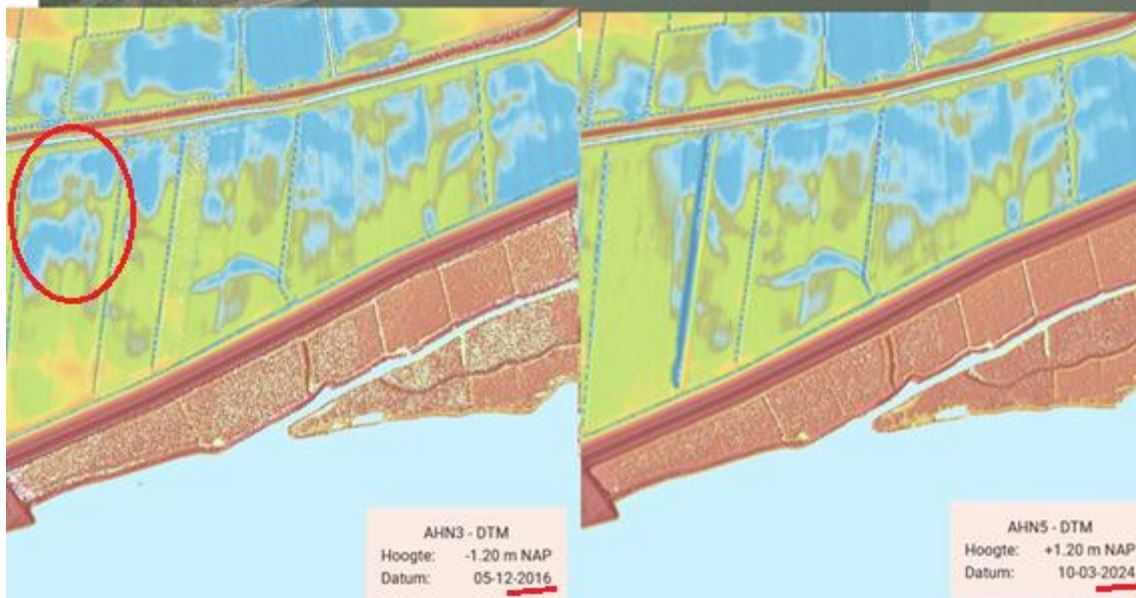
Dit heeft ook haar weerslag op de doelsoorten en de biodiversiteit, omdat daarmee allerlei gradiënten verloren zijn gegaan. De oevers van alle eeuwenoude kavelsloten zijn vergraven en met de vrijgekomen grond zijn de aangrenzende percelen opgehoogd en vervolgens geëgaliseerd. Zo verdwenen ook de cultuurhistorische hoogteverschillen, alsmede de landschappelijke identiteit. Vergelijk bijvoorbeeld de omcirkelde delen waar laagtes (blauw) opgehoogd zijn:

Tussen 2019 (links) en 2024 (rechts) werd in het Buitenland van Rhoon ca. 130ha bouwland geëgaliseerd.

Plaatselijk is anno 2024 nog de historische – meanderende – ligging van voormalige kreken zichtbaar in het landschap, zowel in grondslag als in hoogteligging. Bij de voorgenomen toekomstige graafwerkzaamheden dreigen ook deze laatste hoogteverschillen te verdwijnen.

In de afgelopen 100 jaar werden vele kavelsloten gedempt. Op luchtfoto's zijn deze nog zichtbaar als lichte banen in de akkers. Nu hoeven die niet allemaal te worden hersteld, maar als er dan wel een nieuwe sloot wordt gegraven is het logisch om dat op een oorspronkelijke plek te doen. In 2023 is een nieuwe kavelsloot gegraven de Portlandpolder, maar deze ligt zo'n 20m verkeerd (te westelijk).

Boven: de historische loop van de krekens is nog zichtbaar in de grondslag. Onder: ter illustratie links een hoogtekaart uit 2016 en rechts uit 2024: omcirkeld is een perceel in de Portlandpolder waar in 2023 een natuurlijke oever werd gegraven, met tot gevolg dat het uiteinde van deze kreekloop is weggevaagd. De resterende percelen staan in 2025 op de planning om te worden vergraven.

Nu er op grote schaal natuurlijke oevers zijn aangelegd is het van belang om deze zodanig te gaan beheren dat ze een bijdrage gaan leveren aan de natuurdoelen. Tot op heden blijken de oevers echter binnen drie jaar te worden gedomineerd door riet. Terwijl dat volgens het Streefbeeld een nauwelijks aantrekkelijke maatregel is voor zowel de foerageer- en broedfunctie van de doelsoorten. Lokale praktijkvoorbeelden laten zien dat begrazing een betere methode kan zijn om de oevers te onderhouden.

Wij willen dat:

1. De GC samen met de lokale natuurpartijen in kaart brengt welke aardkundige waarden reeds zijn aangetast bij het graven van de oevers;
2. wordt erkend en – in het kader van lerend beheren – door de GC wordt uitgedragen dat met het verwerken van vrijgekomen grond de cultuurhistorie in het BvR is aangetast;
3. de belangrijkste hoogteverschillen worden teruggebracht en er bij toekomstige ontwikkelingen wel rekening wordt gehouden met de cultuurhistorie.
4. in samenwerking met de lokale natuurpartijen een gedragen advies wordt uitgewerkt hoe de oevers te beheren zodat ze gaan bijdragen aan doelrealisatie van de akkervogels.

Onderdeel C – Doelsoorten

Akkervogels

De doelrealisatie van akkervogels wordt sinds 2023 beoordeeld als gestagneerd (zie de jaarlijkse rapportage van de [DCMR](#)). Alleen Roodborsttapuit – een soort die al lange tijd toeneemt in het westen van Nederland – voldoet in 2025 aan de streefwaarde. Vele doelsoorten ontbreken nog geheel als broedvogel. Bovendien is in 2025 de Ringmus nagenoeg verdwenen en de Groenling gaat diezelfde richting op. Ook de meeste winterdoelsoorten voldoen niet aan de streefwaarde of ontbreken nog geheel. De sinds 2019 getroffen maatregelen lijken tot op heden dus niet effectief om de doelsoorten in aantal te bevorderen, of op peil te houden.

Een doelsoort die wel sterk in aantal is toegenomen is de Kievit. Dit is een indicatordoelsoort in het BvR, maar daarvoor geldt het volgende ([Majoor & Kleyheeg 2024](#)):

“In 2020, 2021, 2022 en 2023 zijn respectievelijk 50, 61, 62 en 80 territoria van de Kievit geteld. Deze soort zit flink in de lift. Maar dat komt niet door lokale jongenaanwas, want het broedsucces was de afgelopen jaren vrij slecht. Dit aantal is echter onvoldoende voor het instand houden van de populatie. Met name in de Zegenpolder werden erg weinig jongen vliegvlug.”

In 2024 verscheen een wetenschappelijk artikel over [het dramatische broedsucces van akkerkieviten in Rhoon](#). Dit onderzoek werd op eigen initiatief uitgevoerd door leden van de Vogelwerkgroep IJsselmonde (onderdeel van de Natuurvereniging IJsselmonde). Met een gemiddeld langjarig broedsucces van 16% is het broedsucces in het BvR extreem laag, zelfs op de plekken waar maatregelen zoals natuurlijke oevers zijn genomen. In het Streefbeeld uit 2019 wordt specifiek benoemd dat “...de Kievit na 5 jaar wel een trendbreuk moet laten zien van verbeterd broedsucces...”. Anno 2025 zien we echter nog steeds geen aanwijzingen van verbetering. Als gevolg van de lage kuikenoverleving lijkt het onmogelijk dat er sprake is van populatiegroei door lokale aanwas. De toename is slechts een gevolg van immigratie en daarmee fungeert het BvR als een ecologische *sink* voor Kieviten. Als aanbeveling wordt gegeven:

“Het is aan te bevelen om verdiepend onderzoek te doen naar de oorzaken van het achterblijven van de streefaantallen. Zo kan gekeken worden naar de verklaringen voor slecht broedsucces van bijvoorbeeld Kievit en Scholekster...”

De Vogelwerkgroep voert al jaren verdiepend onderzoek uit naar het broedsucces van Kieviten (en Scholeksters) in Rhoon, daarover is ook herhaaldelijk gerapporteerd ([zie hier, 2.3Mb](#)). Deze situatie is vergelijkbaar met de slechte broedprestaties van Scholeksters ([zie hier](#)). En dat terwijl het op andere plekken in de buurt wél goed gaat. Met de conclusies en aanbevelingen is tot dusver niets gedaan.

Wij willen dat:

1. er een gezamenlijk meerjarenplan wordt opgesteld met ten minste tien concrete soortgerichte maatregelen – van eenvoudig tot uitdagend – ten gunste van de doelsoorten, welke vanaf het groeiseizoen van 2026 tot uiterlijk 2030 worden geïmplementeerd;
2. concrete aanbevelingen ten gunste van de Kievit – die reeds uit langjarig onderzoek door de Vogelwerkgroep naar voren zijn gekomen – in samenspraak met ons in de praktijk worden gebracht, namelijk:
 - a. behoud en bevordering van vochtige laagtes in percelen;
 - b. invoeren van beweiding door vee op een substantieel areaal;
 - c. opnemen van braaklegging in de gewasrotatie;
3. er een gezamenlijk verdiepend onderzoek gedaan wordt naar de precieze oorzaak van de lage kuikenoverleving van kieviten.

Akkerkruiden

Akkerkruiden vormen een wezenlijk onderdeel in de natuurdoelen van het BvR. In het Streefbeeld wordt onder andere beschreven dat:

- “voor het herstel van de akkerflora eerst wordt ingezet op de speciaal daarvoor ingerichte flora-akkers, en dat het de bedoeling is dat op termijn ook de overige landbouwgronden gaan bijdragen”.
- “het voor herstel van akkerflora cruciaal is dat er geen gebruik wordt gemaakt van chemische onkruidbestrijding en er geen of een schrale bemesting plaatsvindt”.
- “ook kunnen door slechts kleine verschillen in grondslag, bemestingstoestand of ontwatering grote verschillen ontstaan in welke doelsoorten zich duurzaam vestigen op een akker”.

In de inrichting van het BvR is een scheiding gemaakt tussen 40% niet-productief en 60% productief. Maar zoals bij het eerste punt te lezen valt is het nadrukkelijk de bedoeling dat ook die 60% een bijdrage gaat leveren aan de natuurdoelrealisatie. Wij maken ons zorgen of dat wel lukt met de huidige vorm van akkerbouw. [Litovska et al \(2024\)](#) verwoorden de wijze van landbouw in het BvR als volgt:

“..., many crop fields remain heavily managed, for instance in 2022 total number of fungicide applications per field ranged from 0 to 23, total number of herbicide applications ranged from 0 to 18 and total nitrogen (N) fertilizer applied to crop fields ranged from 0 kg/ha to 469.5 kg/ha. As an indication of the productivity of the two most widely cultivated crops, the potato yield in 2022 was on average 51 ton/ha and that of winter wheat was 10 ton/ha. Compared to most other countries in the world, the agricultural fields in this area can therefore still be considered high-yielding and very intensively managed”.

De flora-doelstellingen in het BvR worden nog steeds bestempeld als matig ondanks het vele inzaaien ([Verbeek et al. 2023](#)). Dit kan worden veroorzaakt door bijvoorbeeld de frequente toepassing van kunst- en drijfmest, het gebruik van herbiciden, of het egaliseren en draineren van het merendeel van de percelen. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van landbouwkundige activiteiten, waarvan wij vrezen dat de niet verenigbaar zijn met herstellkansen voor akkerflora en de realisatie van hoogwaardige akkernatuur.

In de afgelopen tien jaar hebben de lokale natuurpartijen de ontwikkeling van akkerkruiden op de 60% productieareal gemonitord. Hieruit blijkt dat tot en met 2024 op de productiegronden geen noemenswaardige verbetering van akkerflora waarneembaar is. Zelfs de soorten waarvan in het Streefbeeld de terugkeer als ‘makkelijk’ wordt beschouwd zijn afgenomen op de 60%-productieve gronden van de GC. En dat terwijl op andere productiepercelen in de regio wel diverse voorbeelden te vinden zijn waar deze makkelijke doelsoorten groeien. Het BvR scoort momenteel dus slechter dan omliggende landbouwgebieden.

Niet alleen akkerkruiden worden op grote schaal ingezaaid. Tot onze verbazing werd er in 2025 zo’n twaalf kilometer akkerrand ingezaaid met een exotisch bloemenmengsel, zelfs rond de flora-akkers. Maar er zijn ook al zo’n 100 gebiedsvreemde, inheemse plantensoorten ingezaaid in de afgegraven oevers. Het merendeel groeit van nature in de kustduinen of op de binnenlandse zandgronden. Het inzaaien vertroebelt het natuurlijke verspreidingsgebied van deze soorten en levert geen merkbare bijdrage aan het behalen van de natuurdoelstellingen. Bovendien blijken ze zich nauwelijks te handhaven; enkele jaren na inzaai zijn de meeste soorten weer verdwenen.

Wij willen dat:

1. de 60%-productieve landbouwgronden zodanig worden beheerd dat ze gaan bijdragen aan het herstel van de akkerflora die als ‘makkelijk’ wordt genoemd in het Streefbeeld;
2. er concrete pachtvoorwaarden worden geformuleerd om het voorgaande punt te realiseren;
3. er wordt gestopt met het inzaaien van exotische en gebiedsvreemde plantensoorten.

Onderdeel D – jacht

In het BvR wordt sinds 2019 overlegd over het verminderen van afschot. Jarenlang werd het principe “Nee tenzij” aangehouden. De huidige gang van zaken wijkt echter niet of nauwelijks af van die in de rest van Zuid-Holland. Als deelnemer in het faunaplatform heeft DCG de volgende feiten vastgesteld. In het BvR:

- worden diersoorten afgeschoten die landelijk bedreigd zijn (haas, konijn) en soorten die landelijk of regionaal in aantal zijn afgenomen (wilde eend, houtduif);
- worden broedvogels afgeschoten tijdens het broedseizoen, waardoor eieren en kuikens op het nest sterven (houtduif, kauw, zwarte kraai);
- worden vogels niet-fataal verwond met hagelkorrels;
- wordt schadebestrijding toegepast op reeds geogste percelen, alsmede in natuurmaatregelen en met gebruik van lokmiddelen;
- nemen soorten toe ondanks geïntensiveerd afschot (haas, ganzen, zwarte kraai);
- is geen bewijs voor de effectiviteit van afschot voor het vermijden van gewasschade;
- worden bewoners en recreanten afgeschrikt door afschot.

Wij willen dat:

1. er door de WBE transparante jaarplannen en jaarevaluaties worden opgesteld conform de afspraken in het faunaplatform, met daarin ook duidelijkheid over de kosten en opbrengsten van afschot, alsmede voorstellen voor zinvolle experimenten om de gewasschade te verminderen zonder afschot;
2. er geen afschot plaatsvindt van (regionaal) bedreigde of sterk in aantal afgenomen soorten, alsmede van vogels tijdens hun broedseizoen;
3. er door de GC en WBE duidelijk gecommuniceerd wordt dat het huidige afschotbeleid niet in lijn is met de standpunten van de lokale natuurpartijen.

